

Малишкін О. І.,
д.е.н., професор,
Державний університет інфраструктури і технологій,

ЩОДО ФОРМАТУ ЕКОЗВІТНІСТІ В УМОВАХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Цілі сталого розвитку (ЦСР) ООН, яких на сьогодні мають дотримуватися усі країни світу, встановлюють власні показники розвитку і включають 17 цілей і 169 конкретних завдань. Перелік ЦСР був офіційно затверджений на засіданнях Генеральної Асамблеї ООН в кінці вересня 2015 року [1].

Одна з цілей стосується кліматичних змін - № 13 «Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його наслідками». Заходи мають глобальний характер і включають кілька важливих пунктів. Зокрема, пункт *13.b «Сприяти створенню механізмів зі зміцнення можливостей планування й управління, пов'язаних зі зміною клімату в найменш розвинених країнах...»*.

Якщо вважати Україну як «країну, що розвивається», то наведене стосується і нашої держави. До одного з механізмів зі зміцнення можливостей планування й управління щодо клімату варто відносити і звітність підприємств, в який розкриватиметься порядок реалізації цілей сталого розвитку ООН на рівні господарюючих суб'єктів.

Важливо, що на інтернаціональному рівні авторитетні бухгалтерські організації (ACCA, IFAC, ICAS) вже оприлюднили спільний звіт про розкриття інформації щодо реалізації цілей сталого розвитку ООН. Більше того, віцепрезидент Єврокомісії 28 січня 2020 року заявляє про необхідність створення європейських стандартів нефінансового звітування [2].

Майже кожне підприємство (компанія) будь-якої галузі, особливо, промисловості, енергетики, сільського господарства, транспорту тією чи іншою мірою впливає на екологічний стан лісів, ґрунтів, водні та повітряні басейни конкретної країни та міждержавного сполучення. Такі підприємства мають надати у своїх звітах актуальну інформацію, яка дозволить зібрати і аналізувати на рівні громади, регіону та країни дані про вплив на довкілля, що безпосередньо впливає на зміни клімату.

Тому нагальною потребою стає визначення критеріїв впливу суб'єктів господарювання на довкілля і порядок їхнього відображення у звітності компанії.

Стан звітності в Україні. В Україні на рівні держави традиційно протягом усіх років незалежності від підприємств вимагається подавати статистичну звітність екологічного характеру, яка висвітлює окремі актуальні для певного часу показники впливу господарської діяльності на довкілля. Періодично склад звітності змінювався. На сьогодні орган державної статистики вимагає від підприємств такі звіти: Звіт про охорону атмосферного повітря (ф. № 2-тп (повітря)), Звіт про екологічні збори та поточні витрати на

охорону природи (ф. № 1-екологічні витрати), Звіт про утворення, використання та знешкодження токсичних відходів (ф. № 1-токсичні відходи).

Недоліки статичної звітності. Обстеження показників звітності вказує, що вони не завжди є достовірними та адекватними діяльності підприємства. Формально укладачі звітів несуть адміністративну відповідальність за порушення строків подання та недостовірну інформацію звіту. Проте, проконтролювати реально достовірність інформації звітів орган статистики не в змозі.

Крім статистичної звітності, стан податкових зобов'язань з екологічного податку підприємства як платника податків, відображається у Декларації з екологічного податку. Достовірність її показників перевіряється під час виїзних перевірок податкового органу. Якщо й нараховуються штрафні санкції, то за порушення податкового, а не екологічного законодавства. Такий підхід звужує проблематику екології до рівня додаткових платежів за недостовірність звіту і не впливає на поліпшення стану екології.

Отже, в Україні складається статистична і податкова звітність екологічного характеру. Набір звітних форм можна назвати як просте інформування суб'єктом господарювання державних органів про природоохоронні заходи і податок за викиди.

Недоліком існуючої системи інформації статистичної та податкової звітності підприємств є те, що вона працює без зворотного зв'язку із широкими верстами суспільства, адже спрямована на потребу лише державних органів влади. Тому виникає необхідність нового підходу до розробки звітності на принципах відкритості інформації (можливо, окрім тієї, яка становить державну таємницю).

Останнім часом окремі великі компанії України з власної ініціативи за аналогію з провідними світовими компаніями оприлюднюють різного роду нефінансові звіти, в яких висвітлюють аспекти екологічної безпеки та впливу на довкілля. Такий підхід експерти розглядають як елемент *«ефективної звітності»*.

У порівнянні з простим інформуванням державного органу, система *«ефективної звітності»* створює довіру у суспільства до комерційної інформації компанії, що може створити додаткову цінність і для компанії.

В реаліях сьогодення будь-яка система звітності має бути ефективною, особливо екологічна. Адже, від цього залежить стан природи та умови життя людини.

Хоча звітність з екології не є предметом бухгалтерських досліджень, науковці-бухгалтери мають зробити свій внесок у налагодження *«ефективної звітності» з екології* в Україні. Цьому сприяють такі якості фахівців облікового профілю як аналітичність мислення, вміння вибудовувати логічні моделі, знання джерел і послідовності руху інформації звіту, розуміння потреб стейкхолдерів, вміння відібрати потрібну (релевантну) інформацію відповідно до поставленої мети.

Формат звітування в нових умовах. У зв'язку з введенням з 2018 року у чинну систему фінансової звітності підприємств нового Звіту про управління,

повстає питання відображення екологічної інформації – в окремому звіті чи у складі такого звіту? За нормою статті 1 закону про бухгалтерський облік та фінансову звітність *звіт про управління - документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності* [3]. Отже, екологічним аспектам не приділяється уваги взагалі.

За статтею 11 того ж закону Звіт про управління подають лише підприємства, що становлять суспільний інтерес, великі підприємства, середні підприємства. Отже, малі і мікро підприємства від нього фактично звільнені. Натомість, в Україні частка малих і мікро підприємств у загальній кількості за 2018-2019 рр. складає відповідно 95,2% і 95,5%, з яких майже 83% мають статус мікропідприємств [4].

Крім того, слід врахувати, що з метою послаблення вимог середні підприємства мають право не відображати у звіті про управління нефінансову інформацію, у тому числі, й *екологічну політику*. В цілому, значна частина бізнесу не обстежується і не звітується з екологічних питань.

Настав час змінити парадигму звітності з екології.

По-перше, Звіт про управління слід вивести зі складу фінансової звітності і надати йому статус не фінансового звіту. Ця теза підтверджується тим, що частка фінансових показників у цьому звіті - не більше 15-18 %.

По-друге, звільнити Звіт про управління від екологічної інформації і натомість іввести окремий *Звіт про екологічну безпеку підприємства України*. Надати йому статус статистичного нефінансового звіту. При цьому екологічні питання слід вивести зі складу інших статистичних звітів. Зазначений новий Звіт має щоквартально подаватися усіма суб'єктами господарювання (включно з ФОПами) до органу статистики і оприлюднюватися на сайті підприємства в обов'язковому порядку. До розробки показників звіту доцільно долучити фахівців-екологів як державних, так і недержавних структур. Координуючим органом щодо розробки Звіту доцільно встановити Міністерство енергетики та захисту довкілля України або Державну екологічну інспекцію.

Література

1. Цілі сталого розвитку ООН. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>].
2. Практика МСФЗ. - 2020, № 2, с. 3. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ibuhgalter.net/ru/ifrs>.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон від [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0295-07>.
4. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://platforma-msb.org/analiz-statystychnyh-pokaznykiv-rozvytku-pidpryyemnytstva-v-ukrayini-u-2015-rotsi/>.